

SZUBJEKTÍV TUDOMÁNY

Interjú a *Repülő kajak** című kiállítás kurátorával, Lázár Eszterrel és Nagy Edinával

Mucsi Emese: *Hogyan indult a Repülő kajak-sztori? Mi volt a kiindulópont? Hogy alakult ki a végleges kiállítási koncepció?*

Lázár Eszter: 2015-re kell visszaugrani, az első *OFF Biennálé*ig, ahol már együtt dolgoztunk Edinával. Az volt az első közös projektünk, egy tematikus programsorozat, aminek a címe *Amikor a művész(et) beszél* volt. Olyan különböző műfajú műveket válogattunk össze, amelyekben a művész „beszél”. Volt köztük opera NÉMETH HAJNALTÓL, egy rádiómunka KISSPÁL SZABOLCSTÓL, egy performansz-előadás az osztrák EDUARD FREUDMANNTÓL, egy webes projekt SZACSVAY PÁLTÓL és egy performansz, amin a TEHNICA SCHWEIZ és KATARINA ŠEVIĆ közösen dolgoztak. Együtt éltünk a produkcióval, nagyon szerettük, azonban azt be kellett lát-

nunk, hogy a közönség fejében nehezen, vagy éppen sehogy sem állt össze az, hogy ezek az események mind egyetlen projekt részét képezték. Ezért a tanulságokból kiindulva a következő, 2017-es *OFF*-ra már inkább egy kiállítást szerettünk volna csinálni.

Nagy Edina: A kiállításforma mellett szólt az is, hogy az egyes munkák érzéki karakterét is hangsúlyozni akartuk. Megfoghatóbbá szerettük volna tenni, mint a korábbi egy-estés eseményekből felépülő projektet, ahol, ha valaki lemaradt, már nem látott semmit sem az adott műből. Eszterrel együtt láttuk a 2012-es *documentát*¹ és a 2015-ös *Isztam-*

*buli Biennálét*² is, mindkettőnek CAROLYN CHRISTOV-BAKARGIEV volt a kurátora, és nekünk mindegyik nagyon tetszett. Nyilván voltak kevésbé szerethető részek is, de az, hogy Bakargiev mennyire elkötelezetten csinálja a kiállításait, a koncepcióba következetesen belekomponálva az egyes projektek érzéki dimenzióit, hogy mennyire ügyel a lehetséges konstellációkra, lehetőséget adva egyszerre mind a szokatlan képzettársításokra is – az mindkettőnknek nagyon fontos és inspiratív volt a *Repülő kajak* előkészítésekor. Emellett ezen az *Isztambuli Biennálén* láttuk a RICHARD IBGHY – MARILOU LEMMENS páros³ *Próféták* című munkáját, ami egyfelől azt eredményezte, hogy meghívtuk őket a *Repülő kajak*ra is, másfelől pedig, jellegét tekintve maga a munka jelentette számunkra a kiindulópontot a továbbiakban. Ez a rengeteg kis finom, látványos, szép makett, kb. százhusz mini szobrocska, egy hatalmas installációba állt össze. Szerettünk volna ezeket a műveket bemutatni, de aztán kiderült, hogy a szállítás nagyon költséges.

LE: A '12-es *documenta* és az *Isztambuli Biennálé* kuratori koncepcióján leginkább a kritikai hangvétel hiányát kérték számon, pedig nagyon is ott volt. Az izgatott minket is, hogy hogyan lehet úgy kritikus véleményt megfogalmazni, hogy az érzéki élmény ne maradjon el a kiállítótérben. A '12-es *documentán* a „Brain”, a központi tér a Fridericianumban egy olyan asszociatív kuratori játék volt, ahol, például SZENTJÓBY TAMÁS *Csehszlovák rádió 1968* című munkája összefüggésbe kerülhetett a Hitler fürdőszobájában mosakodó LEE MILLER képével,⁴ és ezek a merész, nem egyértelmű képzettársítások inspiráltak bennünket is.

NE: Számunkra leginkább az fontos Bakargiev kuratori praxisában, hogy interdiszciplinárisan gondolkodik. Különböző tudományterületek, a pszichológia, a filozófia, a botanika stb. eredményeit keresztezi, bizonyos szempontból felületesen, mégis annyira izgalmasan, hogy az továbbgondolásra ösztönöz mindenkit.

ME: *Szerintem az a jó Bakargiev asszociációs meneteket megengedő kiállításában, hogy nem didaktikusak. A tudomány és művészet, vagy az ökológia és művészet témához – amivel foglalkoztok a Repülő kajak esetében is – külö-*

Richard Ibgby – Marilou Lemmens
The Prophets, 2013–2015, installáció: fa, átlátszó fólia, fonal, drót, különböző méretek, Isztambuli Biennálé, 2015 | A művészek jóvoltából.

nösen nehéz úgy hozzászólni, hogy érzéki maradjon a mű, a kiállítás és ne valamiféle nevelő szándékú projekt váljon belőle végül.

NE: Igen, azzal, hogy bevállaltuk helyszínnek a csillagvizsgálót, illetve olyan műveket is, amik a csillagászat témakörét érintik, azt is vállaltuk, hogy nem ezt a felvilágosító jelleget tűztük ki célul, hanem sokkal inkább az alternatív gondolkodási útvonalakat hangsúlyozzuk és keressük. Kérdés volt például, hogy miként értik ezeket a műveket azok, akik sokkal többet tudnak az adott témáról, mert azon a tudományterületen dolgoznak. Vagy, hogy a különböző tudományterületekre jellemző elszigeteltség áthidalható-e?

ME: *Akkor a legelső munka az Isztambuli Biennálén látott Próféták volt a Richard Ibgby – Marilou Lemmens párostól, de a kiállításban végül ez nem szerepelt. Ettől a kiindulóponttól hogyan jutottatok el a legtöbb munka központi témájáig, az antropocénig?*

* *Repülő kajak*. MTA Konkoly Thege Miklós Csillagászati Intézet, Budapest, 2017. szeptember 30 – október 21. | Kurátorok: LAZÁR ESZTER & NAGY EDINA. Kiállító művészek: ALBERT, ÁDÁM; CSÉFALVAY ANDRÁS; GOSZTOLA KITTÍ & PÁLINKÁS BENCE & HEGEDŰS FANNI; IBGHY, RICHARD & LEMMENS, MARILOU; LINKE, ARMIN; SZÖRÉNYI BEATRIX. Ld. <https://offbiennale.hu/program/flying-kajak>; <http://cargocollective.com/repulokajak>; <http://balkon.art/home/online-2017/off-biennale-budapest-repulo-kajak/>

¹ <http://d13.documenta.de/> – https://www.documenta.de/en/retrospective/documenta_13#

² <http://14b.iksv.org/> – <http://14b.iksv.org/participants.asp?id=34>

³ <http://www.ibghylemmens.com/>

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=fikB5NrcfFo>

Gosztola Kitti – Pálincás Bence György – Hegedűs Fanni
Világfalu hangszerek | Együttműködésen alapuló projekt | videó, kézzel készített hangszerek (akác, bálványfa, japán keserűfű), változó méretek © Fotó: Eln Ferenc

NE: Amikor a két említett Bakargiev-projekt zajlott, akkor a társadalmi elköteleződés bizonyos megjelenési formái a művészetben még kikerülhetetlen témának számítottak. Mi azon gondolkodtunk, hogy a felelősségvállalás, a kollektív felelősség kérdése másként, az ilyen típusú szociálisan érzékeny művészeti gyakorlatokon kívül is felmerülhet-e. A kérdést kicsit absztraktabban közelítettük meg, és arra fókuszáltunk, hogy a környezetünkkel szembeni felelősség, vagy a mindennapi életünket meghatározó, a média által közvetített információ feldolgozásának felelőssége hogyan jelenhet meg a művészeti közegben. Az olyan tudományos eredmények, mint például az Északi-sark olvadásának mértéke, hozzánk mindig csak valamilyen mediális közvetítéssel, lebutított tudomány formájában jut el. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a képzőművészet hogyan segíthet hozzá minket ahhoz, hogy ezekről a kérdésekről elgondolkojunk.

LE: A *Próféták* kapcsán például azon kezdtünk el agyalni, hogy miként lehet a művészet szemszögéből különböző társadalom- és természettudományi kutatásokat kritikusan értelmezni. Ibghyék gazdasági modelleket próbáltak apró, hand made makettekben felépíteni egy hatalmas installációban. Ebből kiindulva olyan művészeket kerestünk, akik valamilyen módon a tudomány különböző területeivel foglalkoznak, de teljesen önkényesen ragadnak ki egy számukra érdekes szálát az adott összefüggésrendszerből, és azt bontják ki. A kritikusság, a modellalkotás, ezeknek a témáknak a leképezése érdekelt minket. Így jött a képbe Gosztola Kitti, Pálincás Bence és Hegedűs Fanni közös projektje is, ami az invazív fajokkal mint példamesével foglalkozik egy sima adatvizualizációnál jóval összetettebben.

NE: Az antropocén témát említetted, amivel itthon Maya és Reuben Fowkes foglalkozott intenzíven? Mi nem ebbe az irányba akartuk elmenni, bár sejthető volt, hogy lesznek érintkezések. Elsősorban egy általánosabb dologra, erre a fent említett felelősségvállalásra és reflexióra fókuszáltunk.

ME: A helyszínt ezzel összhangban választottátok ki, ahogy már röviden utaltatok is rá. Hogyan találtatok a csillagvizsgálóra?

LE: Olyan helyszíneket kerestünk, ahol valamilyen módon tudományos tevékenység folyik, de az OFF alapelvei miatt meg volt kötve a kezünk,

állami intézményeket nem választhattunk. Felmerült magánlaboratórium, magánkönyvtár, nyelvi labor is akár mint helyszín. **NE:** Sok lehetőség közül választottuk végül Konkoly-Thege Miklós (magán)csillagvizsgálóját, ami nem nyilvános, viszont állami, mivel Konkoly-Thege az 1890-es években a magyar államnak ajándékozta. Itt a huszadik században végig kutatómunka folyt, különböző archív fotók, eszközök tanúskodnak erről. Jelenleg a Magyar Tudományos Akadémiához tartozik, és már csak kutatásra szolgál, és bár vannak gyönyörű, régi távcsövek, mérés itt nem történik.⁶ Írtam nekik, és megegyeztünk az igazgatóval, Kiss László csillagászzal, bár ő nem nagyon tudta, hogy mire vállalkozik, mert számára a képzőművészet a klasszikus műfajokat jelentette: festészetet, szobrászatot. Kiemelt célja volt, hogy megnyissa az intézményt a szélesebb közönségnek – egy látogatóközpont munkálatai is elkezdődtek – és azt gondolta, hogy ez a kiállítás is egyfajta nyitás lehet.

LE: Beköltöztünk a főépületbe, a könyvtár-szobától a vetítőteremig szervesen beépültünk az életükbe. A kiállítás egyik fénypontja a csillagászoknak tartott tárlatvezetés volt. Meglepően nyitottak és érdeklődők voltak.

ME: *Hogyan állt össze a végleges művésznévsor a munkákkal?*

LE: A már említett *Próféták*, volt tehát az egyik kiindulópont, ahol a kis kézzel készített, DIY-jellegű, törekeny pálcákból, plexilapokból, vegyes anyagokból összeállított makettek, különböző diagramok és grafikonok formáit képezték le. Olyan vizuális mutatókét, amik különböző statisztikák eredményeit mutatták absztrakt formában. Főként gazdasági eredményekkel foglalkoztak, azon belül is a válsággal – a tőzsdemutató bedőlését is vizualizálták például –, összességében tehát olyan eredményekkel, amikkel kapcsolatban hozzá vagyunk szokva ahhoz, hogy infógrafikákon keresztül értesülünk róluk. Ezeknek a pontossága van a *Próféták*ban kikezdve: Ibghyék a megkérdőjelezhetetlennek tűnő, egzakt adatokat szubjektíven értelmezték, és ezzel a kritikai gyakorlattal rávilágítottak arra is, hogy a politikai ideológiák miként tudják – eltérő céljaiknak megfelelően – értelmezni a rendelkezésre álló adatokat.

NE: A *Próféták*ról sajnos le kellett mondanunk, de felajánlották, hogy készítenek egy új munkát Budapesten. Ők mostanában a kiállításon

6 <http://www.konkoly.hu/>

is látott, labirintusszerű építészeti formákkal, makettekkel kísérleteznek. Korábban csak papírból csinálták ezeket, nekünk is ilyen terveket küldtek, de már akkor is szerettek volna valamilyen masszívabb hordozóval kísérletezni. Végül együtt jutottunk el az agyaghoz, amelyből mindenféle típusúakat próbáltunk beszerezni Magyarországon – sikertelenül: így maradtunk ennél a nem kiégetett agyagnál. Ők már tudták, hogy mit szeretnének belőle megcsinálni, mi pedig szereztünk nekik egy keramikust. Az *Egy éber nyúl tisztított levegőt lélegzik be* (2017) három makettje tehát itt készült, és azóta már meg is semmisültek a csillagvizsgáló kertjében.

LE: Nálunk már nem gazdasági folyamatokat, hanem az állatok kognitív képességeit tesztelő kísérleteket modelleztek le az említett technikával, a makettezéssel. Így kapcsolódott ez a munka is a természettudományhoz. Emellett még egy videóinstallációjuk is szerepelt: a *Láthatatlan óceán* (2017) a kis kupolában, ami szintén a természethez, mégpedig a négy őselemhez kapcsolódott.

NE: A kiállításon végigvezető útvonal végpontjait is ezek jelölték ki. Ibghyék agyagmakettjeivel kezdtünk a tetőn és a kis kupolában zártunk a kertben, ami végül is elég jól meghatározta az olvasókat. Számunkra például az Ibghy-Lemmens-videóinstalláció és Armin Linke az Alpokról forgatott 2011-es filmje így váltak egymás párdarabjaivá: mindkét mű az ember és a természet összemérhetetlenségéről szól, csak míg Linke a valóságot mutatja be, hogy milyen eszközökkel teszünk kísérletet mégis erre a mérésre, illetve arra, hogy a természetet valamiféleképpen az uralmunk alá hajtsuk, addig az installáció pont arról tanúskodik, hogy ezekkel az erővel szemben egyszerűen tehetetlenek vagyunk.

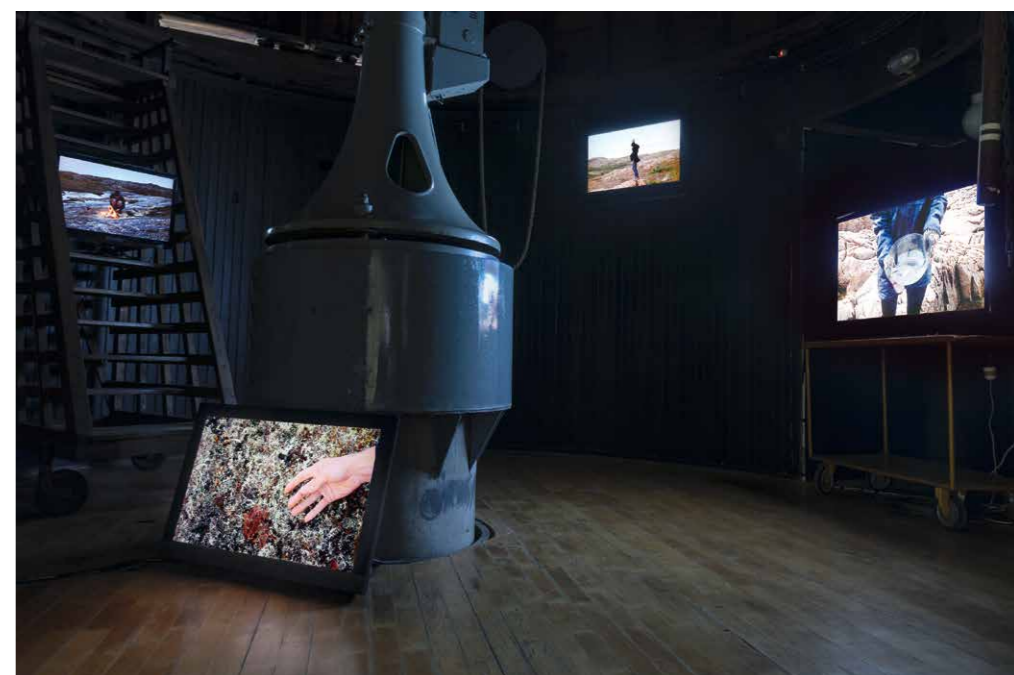
LE: Az utolsó pont, Ibghyék négycsatornás videóinstallációja a négy alapelemet, a földet, a tűzet, a levegőt, és a vizet idézte fel, és azt a küzdelmet, ahogy megpróbálja az ember ezeket befogni: az óceánból kicsapódó vizet felfogni, a szelet elkapni egy nejlonzacskóval. Ezt a munkát egyébként egy rezidencia-programon, az isten háta mögötti Fogo szigeten készítették.

ME: *Hogy kapcsolódtak mindebbe a magyar művészek? Albert Ádám korábbi munkái is művészet és tudomány határán helyezhetők el. Miért éppen ez az installáció került be a Repülő kajakba?*

NE: Őt azért hívtuk meg, mert a munkamódszerét a központi koncepció szempontjából

Richard Ibghy – Marilou Lemmens
Éber nyúl tisztított levegőt lélegzik be, 2017-, egyszerű anyagok (agyag, üveg, papír, spárga)

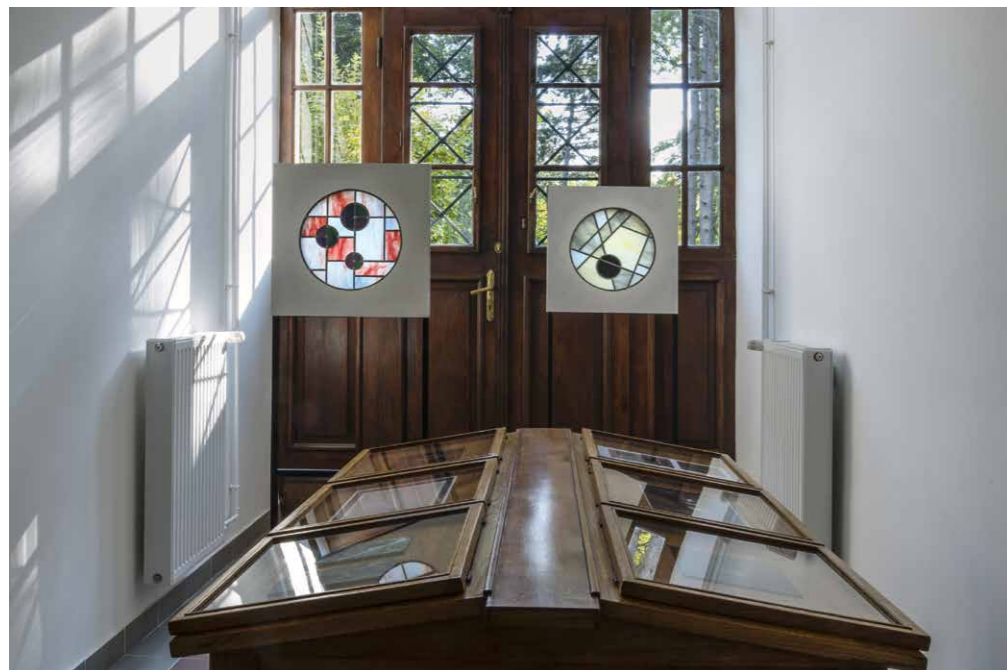

Richard Ibghy – Marilou Lemmens
Láthatatlan óceán, 2017, négycsatornás videóinstalláció © Fotók: Eln Ferenc

érdekesnek találtuk. Tudomány és a művészet területén mozog folyamatosan, a *Mona Lisa Overdrive* című installáció jellege is efelé mutat vizuálisan és eszközhasználatát tekintve is. Van egy elköteleződése a manualitás felé, ebben is a klasszikus alkotásmódot követi. Az, hogy a már meglévő munkák a csillagvizsgáló egy tárgyába, egy hatalmas vitrinbe bele tudtak kerülni, részben a szerencsének köszönhető, de nagyon jól működött. Ádám munkáiban és abban, ahogy ő a körülötte lévő világot vizsgálja, van valami ebből a számomra leginkább a 17–18. századot idéző hangulatból, ezért is szerepelt a leírásban a wunderkammer-asszociáció – a bemutatás módja, az említett tárlók is ezt erősítették. A *Mona Lisa Overdrive* esetében a csillagvizsgáló könyvtárának és archívumának anyagait is beillesztette az installációba. Aki megnézte, nem is tudta eldönteni, hogy melyiket készítette Ádám és melyik archív anyag.

LE: Ezek az archív anyagok a húszas években készült üvegnegatívok voltak. A könyvtár tetőterében egy Debrecenben felszámolt csillagvizsgálóból

5 <http://www.translocal.org/>

Albert Ádám
Mona Lisa Overdrive, 2017, installáció (ólomüveg, gipsz, vegyes technika) © Fotó: Eln Ferenc

Szörényi Beatrix
Egy makett a múltból, 2015, plexi, fém, fólia, fa © Fotó: Eln Ferenc

származó hagyaték is megtalálható, ami még azonban nincs katalogizálva. Ádám kezdettől fogva szemezett ezzel, és egy vitrines megoldásban gondolkodott. Végül az ólomüvegeit ezzel összhangban, a Paksi Képtárban is bemutatott betonöntési technikával installálta.

ME: SZÖRÉNYI BEATRIX Egy makett a múltból című 2015-ös munkája ennél enigmatikusabb alkotás, aminek a jelentését nagyban befolyásolja az adott kontextus: a mellette látható művek, a rávetülő fények.

LE: Az ő installációja egy a tudományhoz, a tudományos vizsgálódáshoz „absztraktabban” viszonyuló gondolkodásmódot, és egyfajta női pozíciót is képvisel a kiállítás egészében. Ezzel arra is reflektáltunk, hogy a tudó-

mányos szakma művelését (a csillagászatot kifejezetten) a mai napig elsősorban a férfiakhoz kötik, bár a nemek aránya már régen nem ezt mutatja itt az intézetben sem.

NE: Trixi úgy került a képbe, hogy a 2015-ös OFF Biennálén láttuk az egyik munkáját (Remainders and Reminders) az Izolátor című kiállításon,⁸ ami kapcsolódott ide. Abban a munkában ő is a tudományos és a művészi kutatás eszközeit, munkamódszereit ötvözve dolgozott.

LE: A mostani munkája egy talált építészeti maketten alapult, ami a nyolcvanas években készült, és egy soha meg nem valósult középület terve. Trixi ehhez különböző távol-ságra és szögbe állítva sárga plexilapokat helyezett el, amikbe lyukakat fűrt. Nekünk olyan volt – ezen a csillagászok persze röhögtek –, mintha csillagképek lettek volna. Vagy mintha a jelenben egy laborban vizsgálnál egy olyan tárgyat, ami a múlt egy darabja: egy terv, ami akkor, amikor készült, a jövőt mutatta, de végül nem így alakult a világ. Emellett, a számítógépes 3D-tervezés korában, ennek az egész épített makettnek van egyfajta retro karaktere. De a nosztalgia túl ez a munka számunkra a tudományhoz fűződő szubjektív viszonyról szól.

ME: Ez egy szobában volt CSÉFALVAY ANDRÁS⁹ Ki tért vissza a kísérletből, és mi maradt hátra című installációjával, ami részben szintén az idősíkok egymásra helyezéseivel játszik. Mi kötötte még őket össze?

NE: Az említett szubjektív is: Trixi absztraháló gesztusa és Cséfalvay poétikus műve szépen kiegészítették egymást. A filmet 2017 nyarán készítette András New Yorkban egy rezidencia-programon. Tudtuk, hogy nem fog elszakadni a kedvenc témájától, a csillagászatról és a kedvenc főhősétől sem, Galileitől. Egy Galilei-kísérlettel foglalkozott: rekonstruált egy tudományos eszközt, amivel a hang, a sebesség és a dőlésszög arányát vizsgálta.

LE: A filmben szereplő és a kiállításon is látható makett a szabadesés kísérlet érzékletes magyarázóeszköze. A csengőket egymástól különböző távolságra helyezte el – Galilei nyomán – András, hogyha a kis lejtőn elindítunk egy fémgolyót, akkor bár a golyó gyorsul, a csengők a megfelelően belőtt távolságok miatt azonos időközönként

⁸ IZOLÁTOR. Postapalota, Budapest, 2015. április 4 – május 15. Ld.: <http://beatrixszorenyi.blogspot.hu/2015/>; <https://www.facebook.com/events/159750090492730/>

⁹ <http://www.andrascsefalvay.com/>

Cséfalvay András
Ki tért vissza a kísérletből, és mi maradt hátra, 2017, kísérlet replika, videó- és hanginstalláció szöveges kommentárral © Fotók: Eln Ferenc

csendülnek fel. A makettben újra megjelenik a hand made-jelleg, ami a pontosnak hitt mérések kritikájáért is felfogató, és azt is érzékelteti, hogy aki végzi a kísérleteket, már a jelenlétével is befolyásolja az eredményeket. Ez visszaköszön az állatkísérletes maketteknel is: azokban kísérletekben, amelyekben az ember résztvevő, nem lehet kiiktatni a szubjektumot, ez pedig már a tudományosság, az objektivitás, a mérhetőség megkérdőjelezését is jelenti.

ME: A legtöbb mű ezt a tudományos szkepticizmust jeleníti meg. Egy nem antropocentrikus világnézet közvetít, amelyben a megismerés csak illúzió. Ezt szeretettük volna hangsúlyozni?

LE: Mi itt legfőképpen arra gondoltunk, hogy a tudományos vizsgálódás során gyűjtött adatokat, kísérleti eredményeket többféleképpen lehet magyarázni. Nagyon fontos ahogy különbözőképpen interpretálják ezeket a kísérleteket bizonyos ideológiák alátámasztására. Amikor a koncepciót gondolkodtunk, akkor szempont volt az említett szubjektív tényező mellett az is, hogy miként lehet manipulálni a különböző egzaktnak tartott tudományos eredményeket.

ME: GOSZTOLA KITTI, PÁLINKÁS BENCE és HEGEDŰS FANNI közös munkájáról, a Világ-falusi hangszerekről¹⁰ nem mondható el, hogy nagyon érzéki lenne, inkább didaktikus, esetükben azonban a koncepció részét képezi az ismeretterjesztő szándék. Egy oktatási helyzet, egy workshop eredményeit látjuk, a mű másik előzményének tekinthető Magyar akác is egy performansz leltüre,¹¹ ami alapvetően egy egyetemi előadás elemeit keveri színházi és képzőművészeti megoldásokkal. Mi alapján választottátok ezt a munkát?

NE: Ha az érzékiséget minden érzékszervre vonatkoztatjuk, akkor mivel ezeken a workshopokon készült hangszereken lehetett játszani, ezt a projektet is tekinthetjük érzékinek. Érdekes volt, hogy a felvetés, amiből kiindulnak: az inváziós fajok kérdése is egy olyan tudományos tény, amivel mindannyian együtt élünk, tudunk róla. Hogy vannak ezek a kártékony élősködők, nem ide tartoznak, valahonnan jönnek, nagy számban itt vannak és kiszorítják az itt honos életformákat. Ennek ellenére, amikor Bencék elmondták a látogatóknak, hogy az inváziós fajok nagy része milyen gazdasági érdekeket szolgáló betelepítések következtében szaporodott el, akkor rávilágítottak arra, hogy merrefelé kell a „felelősöket” keresni.

¹⁰ <http://cargocollective.com/repulokajak/Gosztola-Palinkas-Hegedus>

¹¹ Ld: Nagy Kristóf – Schuller Gabriella: Agyarakác. Balkon 2017/6., 16–18. | <http://balkon.art/home/print-2017/6-szam/>

Hogy mi káros és mi nem, annak megállapításához is különböző gazdasági érdekek fűződnek. Ez azért volt számunkra fontos, mert konkrét példákön keresztül le lehetett vezetni azt a reflektálatlanságot, aminek az állapotában élünk: bizonyos rendelkezéseket elfogadunk tényként. Volt olyan látogató, aki az inváziós fajok kapcsán egyből a mostani menekült-kérdésre asszociált. Erre az aspektusra azonban maguk a kiállított, részben „idegen” hangszerek és a workshop – ami a kezdetektől migrációs háttérű résztvevők bevonásával működött – reflektált is. De számomra a látvány és a taktilitás szempontjából is érzékinek hatottak a kiállított zenei eszközök, mert egy olyan, számunkra teljesen érdektelen valamit, mint például a bálványfa, szép (és hasznos) tárggyá lényegítették át. Persze ez csak egy kísérlet, nem lesz belőle mozgalom.

ME: A kiállítás címe, Repülő kajak elég rejtélyes, mire utal?

LE: Egy 1982-es CHRIS BURDEN-munkára, amelyről mi csak egy fotót láttunk. A Repülő kajak egy galériatérben elhelyezett kajak volt, ami nem a vízen úszott, hanem a mennyezetre felfüggesztve lebegett, a művész pedig benne ült, mozgatta a lapátokat. A kajak egy filmmel szemközt lebegett, amin egy működő repülőgépet lehetett követni. Azért választottuk ezt mi is címnek, mert szerettük volna azt a művészi kísérletező kedvet hangsúlyozni, ami ebben a munkában annyira szembetűnő. Időnként a lehetetlennel is meg-megpróbálkozó művészek sajátos eszközeikkel végzik ezeket a kísérleteket, amelyekben egyaránt benne van a siker és a kudarc lehetősége is.